

SÁRVÁRI BALÁZS

## „JÓ KEZEKBE”

*A Kornai-tanítványok legfiatalabb generációjához tartozom. Személyes élményeken keresztül igyekszem bemutatni, hogy miként dolgozzák föl a rendszerváltás környékén születettek, és miként igyekeznek továbbadni a Kornai-hatást. Bár minket is más korban ért és így részben más kérdések megválaszolására inspirált Kornai professzor úr, de abban cseppet sem különbözünk a korábbi tanítványoktól, hogy mi is azt mondjuk: jó kezekbe kerültünk.<sup>1</sup>*

### 1. KORNAI-HATÁS – KORNAI-SZEMINÁRIUM

In medias res. A Corvinus Egyetemen többek között a Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskolájának tárgykínálatában is megjelent a 2011-es őszi tanévben a Gondolatok a kapitalizmusról c. kötethez illesztett kurzus. Sikerének mércéjéről egy apró emléket őrzök. Az első alkalom végén a teremből való kivonulás közben doktorandusz társaimmal beszélgettünk, amikor alapképzésre járó hallgatók beszélgetéséből két mondatfoszlány talált utat hozzám. „Smith-t tuti nem figyelték volna ennyi csodálattal!” „Szóval ez a Kornai.” – felelte a másik.

A kurzus az iskolateremtés és a kritikai gondolkodás szellemében szerveződött, amit a leírása is tükrözött:

*„Az előadó annak tudatában adja elő gondolatait, hogy a hallgatók nem csak megtanulták a főáramlati közgazdaságtant, hanem sokan közülük teljes meggyőződéssel el is fogadják azt. A kurzus arra kívánná készíteni a hallgatókat, hogy kritikus szemmel tekintsenek a főáramlat tanaira, és szembesítsék más, alternatív elméletekkel, köztük egyes vonatkozásban az előadó nézeteivel. Kritikai gondolkodásra, az egymást kiegészítő és/vagy egymással versenyző alternatív elméletek és megközelítések összevetésére szeretné inspirálni a résztvevőket.” [Kornai 2011b]*

Az egyetemi képzés színvonalasságának tudom be, hogy rám biztosan nem volt igaz, hogy „teljes meggyőződéssel” elfogadtam volna a főáramlati közgazdaságtant. Annál fogékonyabb voltam a kritikai szempontokra, amit főként a kutatószemináriumi tevékenység alapozott meg a korábbi években. Az alaptananyagot ezen kívül a mai nevén

---

<sup>1</sup> Minden kornai és azon belül minden egyénnek megvan a maga Kornai-története, így nem lehetek képesek leképezni a teljes korcsoportot. Mégis a többszám használata mellett döntöttem, mert az apróbb hangsúlyeltolódások mellett is úgy érzem, hogy lényegi azonosság van a korosztály és a saját Kornai-képem között.

Összehasonlító és Intézményi Gazdaságtan Tanszék választható tárgyai és egyes szak-kollégiumi kurzusok egészítették ki, valamint azok az aktuális reflexiók, amelyek többsége a Népszabadság hasábjain jelent meg. Ez az időszak adta az első lépéseket a Kornai-irodalom feldolgozásához.

Ilyen előzmények után következett a 2011-es kurzus, amit valamennyien egy esszé megírásával zártunk. Ezek alapján választotta ki Professor Úr azt a csapatot, akik 2012 őszétől részt vehettek a kurzus folytatásának tekinthető zártkörű Kornai-szemináriumon. A kutatószeminárium formájában zajló kurzuson Professor Úr segítségével olyan pontokat kerestünk, ami az addigi életműből a leginkább megérintett bennünket, a legaktuálisabbnak éreztük, és megpróbáltunk valamit hozzátenni. Kettőnk számára Professor Úr azt is lehetővé tette, hogy doktori szigorlatunkat részben az akkori legfrissebb kötetére építve [Kornai 2011a] és előtte tehesük le.

1. kép: Csoportkép



*Kornai-szeminaristák állják körül a Corvinus Egyetem bejáratánál elhelyezett dísztáblát, ami fölött a Fővám tér 8-as száma látható. Balról jobbra haladva: Rózsavölgyi Márton, Bakó Tibor, Kerényi Ádám, Rékasi Eszter, Kelemen Zoltán (kezeben a Gondolatok a kapitalizmusról c. kötet, mely a szeminárium indító forrása volt), Branyiczki Réka, Bakonyi Zoltán, Sárvári Balázs.*

A szemináriumból számos új eredmény, kutatási anyag, előadássorozat következett. Két fő produktumot emelek most csak ki. Egyrészt Rékasi Eszter publikációját a professzor úr tiszteletére kiadott kötetben [Hámori – Rosta szerk. 2016], másrészt a Kerényi Ádám szervezésében létrejött szegedi előadássorozat. A Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kara a 2014-es tavaszi félévben indította el a *Kornai János hozzájárulása a modern közgazdaságtanhoz* című kurzust<sup>2</sup>, amin professzor úr is tartott egy előadást. A következő év tavaszán új előadókkal folytatódott a program<sup>3</sup>.

Különösen értékes információt jelentett számomra, amikor a Rajk László Szakkollégiumban 2017. november 13-án, a *Látlelet* című kötet bemutatóján Kornai János megosztotta a hallgatósággal, hogy az utcában található jezsuita rendház padlásán és légoltalmi pincéjében vészelt át a náci fegyverek jelentette életveszélyt. Az elmúlt 15 évben több ponton éreztem már, hogy Kornai János nevével a legváratlanabb területeken is találkozom. A történet értékét ezért számomra tovább emeli, hogy jelenleg a rendházhoz kötődő szakkollégium rektori tisztét töltöm be.

## 2. IGAZSÁGOSSÁG, ÍGÉRET, INNOVÁCIÓ<sup>4</sup>

Nemzetközi csoportokkal dolgozva (úgy a Corvinus Egyetemen, mint például a Magyar Nemzeti Bank nyári egyetemén) immár kialakult az a reflex bennem, hogy egy-egy alkalmat akkor is felhasználok arra, hogy Kornai János gondolataira felhívjam a hallgatók figyelmét, ha amúgy ezt a tematika nem tenné kötelezővé. A klasszikussá vált tételek, szófordulatok és az életút mellett három fő terület köré építem ezeket a szubjektív bemutatásokat.

A tudományosság és a kritikai megközelítés az első ilyen pillér. Másodikként jelölöm meg a kínai reformokkal kapcsolatos szerepét és értékeléseit (amivel a következő alfejezetben fogok foglalkozni), harmadikként pedig az innováció és az ígéretek szerepének dinamizáló hatását.

Kornai János a tudományosság szintjére emelte azt az elvet, hogy el kell szakadni a technicista közgazdaságtan-oktatástól. El kell választani a megismerhetőt és a helyeset. A közgazdaságtan értékmentességet kiemelő hullámával szemben mindvégig ráirányította a figyelmet a jó döntésekről való gondolkodásra, de ezt mindvégig a bizonyíthatótól, a logikai igazságoktól elkülönítve tette.

2 Lásd: <http://eco.oldportal.u-szeged.hu/hirek-esemenyek/gtk-2014-január/kornai-kurzus-vezeto?objectParentFolderId=10025>

3 Lásd: <http://eco.oldportal.u-szeged.hu/hirek-esemenyek/gtk-2015-február/ujra-kornai-kurzus-gtk?objectParentFolderId=10026>

4 E fejezet címe és egyes részei egy 2013-as kéziratra épülnek [Sárvári 2013].

Bár a kritikai attitűd minden írásban visszaköszön, röviden mégis az Anti-equilibrium [Kornai 1971] kapcsán emelném ki a Kornai-féle kritika erejét. Előbb kiábrándulva a marxizmusból, majd részben kiábrándulva a neoklasszikus elméletekből fogalmazta meg kritikáját utóbbival szemben. Az írás kezdetben nagy visszhangot váltott ki, majd a közvetlen hatása fokozatosan csökkent, és ezért valószínűnek tűnik, hogy nem kapta még meg azt a helyet a szakirodalmak között, ami megilletné. Közvetett hatása ugyanis olyan mélységű, hogy talán azzal lehet leginkább érzékeltetni, hogy a közgazdaságtudomány fejlődése legalább három olyan irányba indult el azóta, amelyek előhírnökeként is tekinthetünk a kötetre. Ide tartozik a magatartási elmélet, az információ gazdaságtana és a különböző disequilibrium-elméletek. Kritikát adott a kötet, és orientálta a további gondolkodást, de nem adott új elméleti keretet, főként nem annak matematikai formáját.

A klasszikus nagy művek mellett két kevésbé kiemelt írás [Kornai 2010 és 2012] és a XXI. századi biztonságpolitika kapcsolata a harmadik pillér. Az innováció, a gazdasági dinamika és az ígéretek betartásának elemzése egyfelől hozzátartozik a mérhető, bizonyítható témákhoz, ugyanakkor a köztük lévő összefüggés Kornai János igazságosság iránti normatív elköteleződésében is értelmet nyert. E két írás közti kapcsolat értelmezése tudomásom szerint máshol eddig nem jelent meg. Az alábbiakban ennek összefoglalása következik.

A korábbi tanulmányban kiindulópontként Kornai János közvetlen kapcsolatot vázol föl az egyes társadalmak innovációs fejlettsége és politikai rendszere között. „... akik csatlakoztak a modern információs-kommunikációs technológia világához, kedvezőbben nyilatkoztak a demokráciáról és kapitalizmusról, és kritikusabbak a korábbi rezsimmel szemben” [Kornai 2010: 30]. Valamint a „modern információs-kommunikációs technológia fontos szerepet játszott a kommunista párt és a hivatalos marxista-leninista ideológia roppant erejének megtörésében” [Kornai 2010: 32].

Későbbi írásában „a „teljesíti-e vagy megszegi-e az ígéretét” kérdéssel feltevés a ma kimondott szót szembeesíti az ígérettevőnek az ígéret elhangzása utáni saját tetteivel és annak késleltetve mutatkozó végeredményével” [Kornai 2012: 3]. Ezzel a téma-meghatározással Kornai orientálja a gondolkodást. Nem csupán mérleget von, állít és bizonyít, hanem ajánlatot is tesz arra, hogy miről szükséges éppen gondolkodni. Ez önmagában véve is a Kornai Jánost megkülönböztető és kiemelő tulajdonságok közé tartozik. Bármilyen korban és környezetben képes volt arra, hogy tematizálja a válaszkeresést, köszönhetően annak, hogy elsők között ismerte föl a vizsgálandó kérdéseket – még akkor is, ha választ csak évekkel később adott rá, vagy ha azt csak évekkel később hallották meg a döntéshozók.

A témafelvetés indoklásaként is tekinthetjük az alábbi szembeállítást: „Diktatúrában a zsarnoknak nem kell ígéreteket tennie a nép számára. [...] Ezzel szemben a demokráciában különlegesen fontos szerepet játszanak az egymással versenyző pártok ígéretei.” [Kornai 2012: 30] Az ígéretek jelenléte ezáltal normatív céllá emelkedik, mivel a betartá-

sukra épülő világ képes szűrni azokat az erőket, melyek a félrevezetésben, az elvtelenség fenntartásában és így a szabadságtól való megfosztásban érdekeltek.

Az innovációk egyfelől közvetlenül dinamizálják a gazdaságot, másrészt segítik az ígéretek betartását, betartatását, az ez irányú elkötelezettséget. Az ígéretek betartásának szintén van közvetlen dinamizáló hatása, átfogóan elősegíti az igazságosság érvényesülését.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ezek nem egyirányú folyamatok. Az innováció szélesíti a döntéshozói szabadságot, lehetőséget ad a gazdaság rugalmasságának, termelékenységének fejlődésére. Ugyanakkor növeli, növelheti a biztonsági kockázatokat is, aminek lehet gazdaságpolitikai, vagy akár biztonságpolitikai vonatkozása is. A mobiltelefonok használata általánosságban elősegíti a kommunikációt a magánéletben, a munkavégzésben, lehetővé teszi, hogy a család egysége úgyis megmaradjon, ha tagjai ideiglenesen távol vállalnak munkát, azaz elősegítik a munkaerő-allokáció hatékonyságának fejlődését és szerencsére az előnyök listája még hosszán folytatható. Elterjedésükkel ugyanakkor növekvő veszéllyé válik az egy helyen tárolt (személyes) adatok eltulajdonítása, a kontrollálhatatlan információáramlás, sőt akár bombákhoz is felhasználhatóak ezek az eszközök. Ezen kockázatok mérséklése, ellenőrzése az új technológiai környezetben új kihívást jelent. Erre válaszul sokan a szabályozói hatáskörök bővítése, szigorítása mellett érvelnek, mások pedig a cégekbe vetett bizalomra irányítják a figyelmet, amit a vállalatok ígéreteik világos megfogalmazásával és betartásával tudnak kiaknázni.

A felhasználói oldal szereplői sajátos önvédelmi mechanizmusokkal védekezhetnek az ígéretek megszegésével, a nem teljesítés kockázatával szemben. Ezeknek az „*innovatív bizalomépítő megoldásoknak*” [Hámori 2004: 832] az egyik klasszikus példája a vevői szolidaritás intézményesülése. Mivel az innovációk eredményeként, főként az internethez kapcsolódó fejlesztések nyomán egyre nő az alkalmi cserekapcsolatok részaránya, ezzel a kockázatok is növekednek. A bizalom fenntartása nélkül a tranzakciós költségek az egekig emelkednének, így a piac működésében nélkülözhetetlen a szerepe az ígéretek megtartásának. „... *az ígérteveőket adott szavuk megtartására készíti, hogy növelni kívánják reputációjukat*” [Kornai 2012: 26]. Főként, mert „*a reputáció foka nem folytonos változó*” [Kornai 2012: 26], hosszú idő alatt növekszik, viszont akár egyetlen döntéstől is jelentősen visszaeshet. A vevői szolidaritásra ösztönző, azt lehetővé tévő innovációk révén az ígéretek betartását már közvetlenül is árazza a piac.

Az új technológiák átalakítják a foglalkoztatás rendjét minden fejlettségi szinten lévő gazdaságban. A XXI. században már rendelkezésre áll az a technika, mely lehetővé teszi, hogy földrajzi és tulajdonképpen jövedelmi korlátok nélkül bárki bekapcsolódjon a globális termelési folyamatba. Az innovációk adta lehetőségekkel vissza is lehet élni – az ígéretek betartása ezen kockázatok mérséklését szolgálja. Ennélfogva a két tanulmányt tulajdonképpen egymásra adott válasznak, egyfajta gondolati folytatásnak is lehet tekinteni. Valószínűleg nem szándékos kapcsolódásról van szó, hiszen Kornai János erre sehol sem hivatkozott, sokkal inkább a korszellemről és Kornainak ehhez való viszonyáról. Számos más kutatási irány együttes jelenléte (például az egészségbiztosítási reform,

a kapitalizmus rendszerspecifikus vonásai, a tőke XXI. századbeli szerepe – Piketty könyve kapcsán stb.) mellett érezhető Kornai János elmúlt tíz évbeli munkájában egy szervesen épülő gondolatkör, mely a nevezett tanulmányokon kívül megjelenik például a *Látlelet* kötet legtöbb szövegében, az *Élet és Irodalomban* megjelent cikkekben, vagy a legfrissebb, populizmust értelmező videóelőadásában [Kornai 2017b]. Ezekben együttesen Kornai rámutat az ígéretek betartása, a szerződéses kultúra, az önkény elkerülése, valamint az innováció közti kapcsolatra.

### 3. KÍNAI REFORMOK - A HARMÓNIA SZEREPE A KÖZGAZDASÁGTANBAN

Kornai János szerepe a kínai gazdasági reformokban történelmi jelentőségű példa és végtelenül motiváló a Kornai-tanítványok legfiatalabb korosztálya számára is. Résztémaként ez is tárgya volt a doktori kutatásomnak, így még lenyűgözőbbé vált, milyen messzire hat a gondolat ereje.

*„Kína reformjai kezdetben az 50-es, valamint a 60-as–70-es évek jugoszláviai, illetve magyarországi reformjait vették mintául”* [Fang Ning 2001: 53]. A történelmi példákon túl a kínai döntéshozók szellemi forrásként tekintettek régióknak közgazdasági eredményeire, így Kornai János mellett Ota Šik (cseh közgazdász) és Włodzimierz Brus ( lengyel közgazdász) munkásságára is. Ennek történetét az eddigi legátfogóbban Gewirtz [2017a] kötete adja.

Kornai professzor és felesége, Dániel Zsuzsa 1985. augusztus 27-én érkezett meg Pekingbe. Egy delegáció tagjaként előbb a nagy falhoz látogattak, majd sor került a találkozóra Zhao miniszterelnökkel. A könyv hatodik fejezete tárgyalja a hivatalosan a Makroökonómiai Menedzsment Nemzetközi Konferenciájaként elnevezett, ám a Bas-han Lun-konferenciaként híressé vált hajóút eseményeit. Itt kínai közgazdászok egy szűk csoportja számára teremtettek lehetőséget a kínai vezetők, hogy a gazdasági reformokat a legnagyobb hatású nyugati szaktekintélyekkel elemezhesék. A reformok meghirdetése (1978) óta eltelt évek sikere nyomán a központi kérdés a piaci mechanizmus optimális szintje és bevezetésének üteme volt. Az egy hétig tartó hajóúttól távol maradó konzervatív frakció azzal az előítéllettel viseltetett a rendezvényt szemben, hogy a nyugati szakértők tanácsait csak nyugati környezetben lehet hatékonyan alkalmazni, azok a megoldások nem válhatnak Kína javára. Az események sorát azonban leginkább tévedésükként találják az elemzések.

A külföldi résztvevők szűk csoportjának tagjaként a későbbi Nobel-díjas James Tobin, Sir Alexander Cairncross brit közgazdász, Otmar Emminger, a német jegybank korábbi elnöke, Alekszander Bajt jugoszláv professzor, Leroy Jones amerikai közgazdász, a Raymond Barre helyét átvevő Michael Albert, a Francia Tervhivatal elnöke mellett lépett a Jangcén közlekedő, Bushan nevű turistahajó fedélzetére Kornai János. *„Míg a*



*nyugati csoport a megközelítéseik különbözősége szerint lett kiválasztva, világos volt, hogy a kínai résztvevők általánosan hasonló meggyőződésük alapján választották.*” [Gewirtz 2017: 141]

A hajóút során minden napot két nyugati közgazdász előadása nyitott meg, amiket részletesen tárgyaltak meg a jelenlévők. Az első nap programja Tobin és Kornai előadásai voltak. Tobin az amerikai gazdaságpolitikát bemutató prezentációjában a kereslet és kínálat aggregált szintjei közti egyensúly tervezésének fontosságát, az általános árstabilitás és a külkereskedelmi egyensúly szerepét tárgyalta. Bár Tobin lenyűgöző hatással vegyítette előadásába [ld. (jelen kötet) Köz-Gazdaság XIII(1): 135] a kínai makroadatokat gyors áttekintése nyomán kialakított állásfoglalását (miszerint a kínai gazdaság túlfűtött), mégsem aratott osztatlan sikert előadásával. Olyannyira kötődött prezentációjának szóhasználata a nyugati gazdaságelméletekhez, hogy nem csak az idősebb kínai közgazdászok számára volt nehezen befogadható, de még a tolmács is elsírta magát a kínaira nehezen adaptálható terminusok lefordítása közepette.

Ezek voltak Kornai János előadásának közvetlen előzményei és körülményei. Bár választhatta volna egyszerűen a magyar gyakorlat bemutatását, ám e helyett megragadta a lehetőséget és javaslattevével állt elő. A közvetlen és közvetett bürokratikus koordináció, valamint a laissez-faire típusú, valamint a makrogazdasági kontroll melletti piaci koordináció négyesével festette föl a Kína számára lehetséges forgatókönyveket. Előadásában egyértelműen állást foglalt az utolsóként megnevezett modell mellett. Ennek különös hangsúlyt ad, hogy míg Magyarországon a sokterápia szintű gyors liberalizáció mellett érvelt, addig Kínában mintha – saját megfogalmazása szerint – másik arcát mutatta volna [Gewirtz 2017: 149].

Fontos tanulsággal szolgál megértenünk, hogy e két forma miként következhet ugyanabból a megközelítésből. Mintegy tudományos és emberi mércét állítva fogalmazott így Professzor Úr a Látlelet kötetbemutatóján: *„az emberek a kedvenc fogalmaikhoz jobban ragaszkodnak, mint a saját elveikhez”*. Valóban ritka, amikor valaki ki tud lépni a használt fogalmak vonzásából és ilyenkor is elvi szintű reakciót tud adni. Ezen ritka esetek egyik példája a Pekingnek adott javaslat egyedisége. Kornai János a kultúrát érzékenyen befogadó közgazdász professzor, aki kerüli a sablonos válaszokat, a pusztán tünetek alapján kiválasztott elméleti gyógymódok hirdetését – számára fontos a kontextus, a megvalósíthatóság. Úgy érzem ez az oka, hogy Pekingnek és Budapestnek más volt a közvetlen üzenete. *„Miközben Budapesten nagyon kritikus szemmel néztem a reform felemás voltát, úgy gondoltam: Kína számára a parancsgazdaság felszámolása egymagában is újabb nagy lépést jelentene a reformfolyamat előrevitelében. [...] Emlékeztettem kollégáimat arra, hogy a kínai gondolkodásban és kultúrában milyen fontos szerepet játszik a harmónia követelménye. Azt tanácsoltam, hogy hajsza, erőltetett növekedés helyett harmonikus fejlődésre törekedjenek.”* [Kornai 2005: 331] Peking nemcsak megfogadta Kornai javaslatait, hanem azóta is központi elemként kezeli a gazdasági-politikai fejlődés terén a *harmóniához* való viszonyt. A harmónia azonban nem egyszerű-

en békét, kiegyensúlyozottságot, hanem a különbözőségek együttélését jelenti. A kínai hagyományból nem a részek konfliktus nélküli illeszkedése következik, hanem annak megértése, hogy az egész (például a gazdaság, vagy akár a birodalom) harmonikusan működhet úgy is, ha annak egyes elemei külön-külön nem teljesítenek tökéletesen, de egymást mégis képesek kiegészíteni, kiegyensúlyozni. Ebből a megközelítésből válik érthetővé, hogy napjainkban egyszerre kontrollálják a béremelkedést, hogy megelőzzék a versenyképesség drasztikus esését, miközben a gazdaságpolitikai vezetés mind nagyobb mértékben koncentrálja erejét, hogy szükség esetén legyen lehetőség az erőskező beavatkozások végigvitelére.

Kornai a kínai hallgatósága számára befogadható módon tudta átadni üzenetét, amihez nem csupán minden tapasztalata, a történelmi kihíváshoz szükséges helytállás képessége, de saját korábbi állásfoglalásainak újraértelmezése is nélkülözhetetlen volt. Az előadást ritka intenzitású beszélgetések követték, aminek eredményeként kínai diákok egy csoportja Kornai János előtt megfogadta, hogy Pekingbe visszatérve gondoskodnak *A hiány* kínaira fordításáról. A könyv 1986-ban jelent meg és hamarosan bestsellerré vált, amit később egy újbóli kiadás és további kínai nyelvű Kornai kötetek sora követett.

## ZÁRSZÓ

A tudományos igényesség, a gondolat ereje iránti elkötelezettség érzékelhető a professzor úr minden írásából, előadásából. Ez kelti azt az érzetet a legfiatalabb Kornai-tanítványokban is, hogy Kornai János bármihez képes olyan tudományos alázattal, nyugalmat árasztó pragmatizmussal hozzáállni, ami azt sugallja: már a kezdőpontnál ismeri a végpontot, ahova majd meg fog érkezni. Ez így nyilvánvalóan nem lehet igaz, de azt mégis hangsúlyozza, hogy már a találkozáskor is mindenki érzi, *jó kezekbe került*.

*„2008 januárjában, abban az évben amikor a pekingi olimpia Kína igazi globális szereplővé emelkedését ünnepelte, Wu Jinglian és Kornai János együtt ünnepelték születésnapjukat pár nap különbséggel Pekingben.” [Gewirtz 2017: 277].*

Azóta újabb 10 év telt el. Professzor Úrnak kívánom minden fiatal Kornai-tanítvány nevében, hogy még sok-sok nagy évforduló adasson meg egészségben, boldogságban és kimagasló szakmai teljesítményben, hogy azokat az ünnepeket is mindig a legújabb eredmények tematizálják majd.

## IRODALOMJEGYZÉK

- Fang, N. (2001): „A kínai reform és nyitás, valamint a külgazdaság és külkereskedelem kapcsolata”. (Ford. Mohr R. – Salát G.) *EU working papers*. 4: 51-61.
- Farkas Z. (2010): „A kínai kapcsolat – Kornai János hatása és A gondolat erejével c. könyve visszhangja” *Mozgó Világ*. Elérhető: [http://epa.oszk.hu/01300/01326/00119/MV\\_EPA01326\\_2010\\_09\\_02\\_2.htm](http://epa.oszk.hu/01300/01326/00119/MV_EPA01326_2010_09_02_2.htm). Letöltve: 2017. december 15.



- Gewirtz, J. (2017a): *Unlikely partners: Chinese reforms, Western economists, and the making of global China*. Harvard University Press, Cambridge, MA
- Gewirtz, J. (2017b): „The Cruise That Changed China, What Zhao Could Teach Xi”. *Foreign Affairs*, November/December 2016
- Gewirtz, J. (2017c): “Interview: Unlikely Partners. Chinese Reformers and Western Economists”. June 12. New York City. *National Committee on U.S.-China Relations*. Elérhető: [https://www.youtube.com/watch?v=y\\_bn9QcrMq4](https://www.youtube.com/watch?v=y_bn9QcrMq4) Letöltve: 2017. 07. 21.
- Hámori B. (2004): „Bizalom, jóhírnév és identitás az elektronikus piacokon”. *Közgazdasági Szemle*, LI. évf., 2004. szeptember (832–848. o.). Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00000/00017/00107/pdf/03Hamori.pdf> Letöltve: 2013.03.20.
- Hámori B. – Rosta, M. (szerk.) (2016): *Constraints and Driving Forces in Economic Systems Studies in Honour of János Kornai*. Newcastle: Cambridge Scholars
- Kornai J. (1971): *Anti-equilibrium*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- Kornai J. (2005): *A gondolat erejével. Rendhagyó önéletrajz*. Osiris, Budapest
- Kornai J. (2010): „Innováció és dinamizmus”. *Közgazdasági Szemle*, LVII. évf., 2010. január (1–36. o.). Elérhető: <http://www.kornai-janos.hu/Kornai2010%20Innovacio%20es%20dinamizmus%20-%20KSzemle.pdf>
- Kornai J. (2011a): *Gondolatok a kapitalizmusról*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Kornai J. (2011b): Tantárgyi program (Kurzuskód: 4OG33NAV23M). Budapesti Corvinus Egyetem
- Kornai J. (2012): „Ígéretek megszegése”. Elérhető: <http://www.kornai-janos.hu/Kornai2012%20Igeretek%20megszegese.pdf> Letöltve: 2013.01.29.
- Kornai J. (2014): “Példaképünk: Kína?” In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi riport 2014*. pp. 603-616. TÁRKI, Budapest
- Kornai J. (2017a): *Láttelelet*. HVG Kiadó, Budapest
- Kornai J. (2017b): „A populizmus terjedése és kártékony hatásai”. *Videóelőadás a Kínai Gazdasági Fórumon*, 2017. szeptember 23. Elérhető: <http://kornai-janos.hu/Kornai2017-Populizmus.pdf> Letöltve: 2017. december 15.
- Sárvári B. (2013): „Igazságosság, ígéret, innováció”. Kézirat.
- Sárvári B. – Bezzegh B. – Kovách F. (2017): *China and the West: Unlikely Partners*. Kézirat